

Kültür Balıkçılığı Üretimi Artıyor

Sebnem BORAN

Su ürünleri yetiştiriciliği sektörü FAO (Gıda ve Tarım Örgütü) tarafından tüm dünyada en hızlı gelişen gıda üretim sektörü olarak açıklandı.

Artan nüfus ve buna bağlı olarak sağlıklı beslenme kaygısıyla ülkemizde ve dünyada su ürünlerine olan ilgi sürekli artıyor.

Su ürünlerine olan talebin artışı, su ürünleri yetiştiriciliğini daha cazip hale getirdi.

Su ürünleri yetiştiriciliği için kültür balıkçılığı veya akuakültür terimleri de kullanılabilir.

1975 yılında dünyada su ürünleri içerisinde yetiştiriciliğin payı yaklaşık 6 milyon ton ile % 5 iken, 2003 yılında bu değer 54 milyon ton ile % 35'e yükseldi.

Günümüzde ise dünyada yılda 145 milyon ton su ürünleri üretimi yapılıyor ve bunun 45 milyon tonu yetiştiricilik ile elde ediliyor.

Bu anlamda, 2030 yılına kadar dünyada yetiştiricilikten elde edilen miktarın iki kat daha artarak 80 milyon tonu aşacağı tahmin ediliyor.

Su ürünleri yetiştiriciliği;

- ❖ Hızla artan su ürünleri talebinin karşılanması
- ❖ Açlığın önlenmesi,
- ❖ Dengeli ve sağlıklı beslenme,
- ❖ Sanayi sektörüne hammadde temini,
- ❖ Doğal balık stoklarına olan av baskısının azaltılması,
- ❖ İstihdam yaratması,
- ❖ Yüksek ihracat imkanı ile döviz girdisi sağlanması,
- ❖ Kırsal kalkınmaya katkısı,
- ❖ Doğal kaynakların daha etkin yönetimi sonucunda biyolojik çeşitliliğin muhafazasını sağlanması

ile önemli bir sektör.

Yetiştiricilikte ekonomik değeri yüksek çeşitler üretilmekte olup, yetiştirilen türler ise ülkelerin tüketim alışkanlıklarına göre değişim gösteriyor.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de kültür balıkçılığı, su ürünleri üretim miktarını arttırmamız için önem taşıyor.

Kültür balıkçılığı açısından zengin su kaynaklarına sahip olan ülkemizin bu potansiyelini değerlendirmesi gerekiyor.

2004 yılında kültür balıkları üretimi 94.010 ton ile 644.492 ton olan toplam su ürünlerinin yüzde 14,6'sını oluşturmaktaydı.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun açıkladığı son rakamlara göre ise ülkemizde 2006 yılında, yaklaşık 533 bin tonu avcılıkla, 129 bin tonu yetiştiricilikle olmak üzere toplam yaklaşık 662 bin ton su ürünleri üretimi yapıldı. Kültür balıkçılığı üretimi toplam su ürünlerinin yaklaşık yüzde 20'sini oluşturdu.

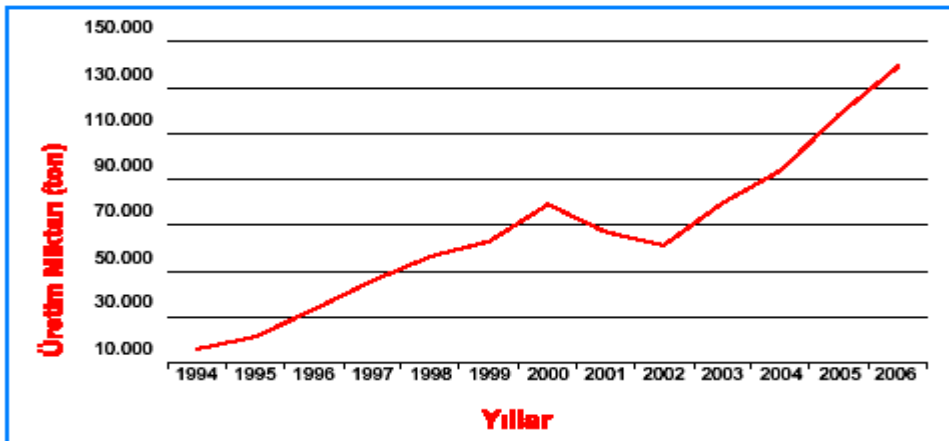
Buna göre, 2006 yılında denizlerde ve içsularda yetiştiricilik üretimi bir önceki yıla göre %9 oranında artış göstererek 129 bin tona ulaştı.

2006 yılında kültür balıkçılığının %56'sı denizlerde, yüzde 44'ü ise içsularda gerçekleşti.

2006 yılında, içsulardaki yetiştiricilik üretiminde %16,6, denizlerde yapılan yetiştiricilik üretiminde ise %3,7 oranında artış söz konusu.

Üretime bakıldığında içsularda %43,5 ile alabalık, denizlerde %29,8 ile levrek ve %22,1 ile çipura yetiştirilen en önemli türler arasında yer alıyor.

Grafik 1:Yıllar İtibariyle Yetiştiricilik Üretimi

Kaynak: T.C.Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Müdürlüğü(TÜGEM)

Ülkemizde yıllar itibariyle kültür balıkları üretim miktarının artışı grafikte ayrıntılı olarak verilmiş durumda.

2000 yılına kadar artış gösteren ve 2000 yılında 79.031 ton olan kültür balığı üretimi 2001 yılı itibariyle azaldı.

2001 yılında 67.244 ton, 2002 yılında 61.165 ton olarak gerçekleşti.

Grafikte de görüldüğü üzere üretim 2002 yılı itibariyle artış göstererek, 2006 yılı itibariyle 129 bin tona ulaştı.

Kültür balıkçılığı, tarım sektörünü oluşturan grupların içinde AB uyum sürecini tamamlama aşamasına gelmiş tek alt sektör olarak öne çıkıyor.

Sektör, gerçekleştirilen çalışmalar ile dünyadaki trende benzer şekilde hızla büyüyor.

Ülkemizde deniz suyunun sıcaklığı, tuzluluğu ve diğer ekolojik şartların uygunluğu ile İzmir, Aydın, Muğla ve Antalya kıyı şeridinde balık çiftliklerimiz bulunuyor.

Halen içsu ürünleri üreten 1.072 adet, deniz ürünleri üreten 296 adet olmak üzere toplam 1.368 adet işletme faaliyet göstermeye devam ediyor.

İtalya, İspanya, İngiltere ve Fransa başlıca ihracat pazarlarımız.

2005 yılı kültür balıkçılığı ihracatımıza bakıldığında 10.000 ton ile levrek en yüksek paya sahip.

Bugün itibariyle ise, Avrupa çipura ve levrek pazarında % 25 paya sahip durumda olduğumuz belirtiliyor.

Yanı sıra, balık AB'ye ihraç edilebilen tek hayvansal ürün. Üretilen balığın yüzde 30'u ihraç ediliyor.

Ancak bir de madalyonun diğer yüzüne bakmakta yarar var. Kültür balıkçılığının çözülmesi gereken sorunları bulunuyor.

Öncelikle, balık tüketimi ülkemizde kişi başına 5-6 kilo düzeyinde kalıyor.

Bu kapsamda, besin değeri yüksek olan balığın faydalarının anlatılması ve bu anlamda tüm bireylerin bilinçlendirilerek tüketimin artırılması gerekiyor.

Kültür balıkçılığında yüksek KDV sektörde önemli bir problem olarak karşımıza çıkıyor.

Tüm dünyada temel besin maddesi olarak değerlendirilen balık ürününe düşük KDV oranı uygulanmasına rağmen, ülkemizde özellikle balık tüketiminin azalmasında en büyük etken, yüksek KDV ve vergi oranları.

Ülkemizde balık temel besin maddesi olarak değerlendirilmemekte ve % 8 gibi yüksek KDV oranı uygulanmakta. Bu da balık fiyatlarının sürekli artışına, gerçek kazancın üreticiye değil, satış yapan 3. şahıslara gitmesine neden oluyor. Bu açıdan sektörün gelişimi için KDV oranının azaltılması gerektiğini düşünüyoruz.

Kültür balıkçılığı sektörü üzerindeki yetki kargaşasından doğan çok başlılık ve buna bağlı olarak yatırımların uzun sürede gerçekleşmesi ise diğer bir problem.

Kültür balığı üreticileri müsaade alabilmek için 14 ayrı kuruma gitmekte ve 53 ayrı işlem yaptırmakta. Sadece ÇED olumlu raporunun alınabilmesi için 18 ayrı kuruma gidilmesi gerekmekte ve balık çiftliği için izin alma süreci ortalama üç yıl sürmekte.

Bu kapsamda su ürünleri yetiştiriciliği konusundaki yetki kargaşası ortadan kaldırılmalı. Üretici denetim ve yetki olarak tek bir makama bağlı olmalı. Süreç kısaltılarak bürokrasi sorunlarının aşılması gerekiyor.

Son olarak, Danıştay 6. Dairesi'nin balık çiftliklerinin taşınması ve kapanmasına ilişkin tebliği 15.05.2007 tarihinde durdurması kültür balıkçılarına biraz olsun nefes aldırdı. Ancak, zaman kazanan balık çiftlikleri sahiplerine taşınmaları için de uygun koşullarda kredi verilmesinde yarar görüyoruz.

Ülkemizde ekonomik açıdan da önem kazanan kültür balıkçılığının sorunların çözülebildiği ölçüde gelişimini sürdüreceği düşünülmektedir.

Kaynaklar:

- Selçuk Yaşar, Kültür Balıkçılığı Türkiye'nin Ekonomik Zenginliğidir, Haziran 2007.
- Türkiye İstatistik Kurumu,
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1893>, 13.09.2007.
- Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Su Ürünleri Yetiştiriciliği, Aralık 2004.
- Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Su Ürünleri Yetiştiriciliği Broşür,
<http://www.tugem.gov.tr/db/sud/sudweb/index.htm>, 12.09.2007.